

<https://doi.org/10.5559/di.32.2.08>

U RAZGOVORU S RODITELJIMA: KVALITATIVNA ANALIZA IZAZOVA RODITELJA DJECE RAZLIČITE DOBI

Ivana MACUKA
Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru,
Zadar, Hrvatska

Rozana PETANI
Odjel za pedagogiju, Sveučilište u Zadru,
Zadar, Hrvatska

Ina REIĆ ERCEGOVAC
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu,
Split, Hrvatska

UDK: 159.922.73(497.5):37
37.013.77(497.5)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 25. ožujka 2022.

NAPOMENA: Ovaj rad nastao je u okviru institucionalnoga znanstvenog projekta "Roditeljstvo danas: iskustva i izazovi", koji financira Sveučilište u Zadru (IP.01.2021.10)

Roditeljstvo je vrlo odgovorna i zahtjevna životna uloga koja se odvija u kontekstu mnogih društvenih promjena. Dinamika suvremene obitelji, očekivanja i težnje roditelja, promjene u shvaćanjima prirode djece i roditeljskog autoriteta, ubrzan tehnološki razvoj i dostupnost raznih informacija o pozitivnom roditeljstvu samo su neki od čimbenika koji mogu oblikovati subjektivan doživljaj roditeljske uloge. U Hrvatskoj su vrlo rijetka istraživanja u kojima su u fokusu roditelji, a osobito kvalitativna istraživanja koja su usmjerena na subjektivna iskustva i brige roditelja djece različite dobi. U ovom će se radu prikazati rezultati kvalitativnog istraživanja koje je imalo za cilj istražiti osobna iskustva i izazove roditelja djece različite dobi, roditelja djece u ranom i kasnom djetinjstvu, adolescenciji i već "odrasle" djece. Kvalitativno istraživanje provedeno je u hrvatskim regijama te je sudjelovalo 103 roditelja (90 majki i 13 očeva) u 16 fokus-grupa. U prikazu rezultata detaljno će se razmotriti istraživačke teme, uz kategorizaciju osobnih iskustava i izazova roditelja djece različite dobi.

Ključne riječi: suvremeno roditeljstvo, subjektivna iskustva roditelja, fokus-grupe, kvalitativna analiza

Ivana Macuka, Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru,
Obala kralja Petra Krešimira IV, br. 2, 23000 Zadar, Hrvatska.
E-mail: imorand@unizd.hr

Roditeljska uloga jedna je od najzahtjevnijih životnih uloga, koja istodobno može biti vrlo ispunjavajuća, ali i izazovna i stresna. Za mnoge roditelje ona jest izvor zadovoljstva i iskustvo koje pridonosi osjećaju ispunjenosti i daje smisao životu, međutim, za neke roditelje izrazito je stresna, emocionalno zahtjevna i iscrpljujuća (Hansen, 2012; Janisse i sur., 2009; Nelson, 2010). Suvremeno roditeljstvo obilježavaju društvene promjene, uslijed čega su današnji roditelji suočeni s drugačijim očekivanjima, pritiscima i zahtjevima u odnosu na roditelje prijašnjih generacija. Suvremenu obitelj karakteriziraju promjene u strukturi i dinamici (npr. više jednoroditeljskih obitelji te obitelji s djecom iz različitih brakova i veza), prisutne su promjene u odnosima muškaraca i žena koje se očituju u ravnopravnijoj uključenosti majki i očeva u odgoju djece. Redefinirani su odgojni ciljevi (primjerice, veća važnost djetetove samoaktualizacije), ali istodobno nisu redefinirani odgojni postupci. Poznato je što je neprihvatljivo (tjelesno kažnjavanje djece), ali ne i što i kako umjesto toga, pa se danas često govori o epidemiji popustljivosti u odgoju. Prisutne su i promjene u sustavu vrijednosti u društvu i shvaćanjima prirode djece i roditeljskog autoriteta, koje se manifestiraju u pretjeranoj kontroli i zaštiti djeteta, neprimjerenoj njegovoj razvojnoj razini (Bradley-Geist i Olson-Buchanan, 2014). Trendovi u razvoju odrasle djece (sve veća uključenost mladih u visoko obrazovanje, kasnije definiranje karijere, odgađanje braka i roditeljstva) utječu na promjene dobnih očekivanja razvojnih zadataka i uloga, što rezultira duljom ovisnošću djece o roditeljima i zadržavanju u roditeljskom domu (Nelson i sur., 2007; Padilla-Walker i sur., 2019).

U suvremenoj literaturi dominiraju *integrativni teorijski modeli*, u kojima roditeljstvo odražava Bronfenbrennerov ekološki model (Bronfenbrenner, 1986), pa se roditeljstvo promatra kao posljedica međusobnih i međuovisnih odnosa djeteta, roditelja i šire socijalne okoline (Belsky, 1984; Martin i Colbert, 1997; Van Bakel i Riksen-Waldraven, 2002). Pritom se razlikuju *utjecaji na roditeljstvo* (značajke obiteljskoga konteksta, roditelja i djeteta) i *posljedice roditeljstva* (razvojni ishodi djeteta i razvoj roditelja). Dosadašnja istraživanja na području psihologije roditeljstva pokazuju da je pozitivno, konstruktivno ili tzv. optimalno roditeljstvo prilagođeno djetetovu stupnju razvoja i razvojnim potrebama. Emocionalna podrška, postavljanje visokih standarda, ali i prilagođen stupanj kontrole i autonomije, te jasna, dvosmjerna komunikacija predstavlja tzv. *optimalan stil roditeljstva*, koji omogućuje djeci razviti odgovornost, kooperativnost, psihosocijalnu zrelost i akademsku uspješnost. Razvojno gledajući, u ranom djetinjstvu optimalno roditeljstvo odražava roditeljevu osjetljivost na djetetove potrebe, dostupnost

te brigu o djetetovoj sigurnosti i organiziranju poticajne okoline. U predškolskom razdoblju naglasak je na razvoju samokontrole, emocionalne regulacije i socijalnih vještina (Obradović i Čudina-Obradović, 2003), a u osnovnoškolskom razdoblju na razvoju nezavisnosti, intelektualnom razvoju, razvoju pozitivnoga samopoimanja te socijalnoj prilagodbi (Martin i Colbert, 1997). Adolescencija predstavlja dodatne izazove roditeljima s obzirom na intenzivne promjene u toj fazi odrastanja, koje se osobito očituju u potrazi za autonomijom i većoj usmjerenosti na vršnjake (Keresteš i sur., 2011). Međutim, i u toj fazi roditeljstva ističe se važnost dobre komunikacije, uključivanje djeteta u zajedničko odlučivanje, uključenost roditelja u školu, izražavanje međusobnoga poštovanja i ljubavi (Obradović i Čudina-Obradović, 2003; Raboteg-Saric i Sakic, 2014) te poticanje povjerenja i samootkrivanja djeteta roditelju (Tokić, 2008). S obzirom na ambivalentnost u ulozi koju mladi osjećaju u razdoblju nakon adolescencije, tzv. predodraslosti, i roditelji mogu biti zbunjeni kako gledati na to razdoblje djetetova života. Iako je malo istraživanja usmjereno na proučavanje odnosa između roditelja i djece u razdoblju predodraslosti (Nelson i sur., 2007), neminovno je da su roditelji i dalje važni čimbenici u životima odrasle djece. Rijetka su istraživanja usmjerena na odnose roditelja i "odrasle" djece, a istraživanja pokazuju da se većina mladih od 18 do 25 godina ne smatra odraslima te da i dalje žive s roditeljima (Nelson i Barry, 2005; Nelson i sur., 2015). Iako su ti mladi napustili adolescenciju, njihov put u odraslu dob produljen je te se odgađaju tranzicije u odrasle uloge, primjerice ekonomska nezavisnost, ulazak u brak i roditeljstvo (Nelson i sur., 2015).

Izazovi roditeljstva i dobrobit roditelja djece koja su u različitim fazama odrastanja nameću i dalje mnoga istraživačka pitanja. Osobito su nedovoljno istraženi izazovi roditelja djece koja su u razdoblju tzv. predodraslosti ili produljenog odrastanja (Schiffrin i sur., 2019). Neki autori ističu da se roditeljska uloga znatno promijenila u zadnje vrijeme, što je rezultiralo općenito intenziviranjem ulaganja u postizanje uspješnog roditeljstva (Nelson, 2010; Faircloth, 2014). Prilagodba promjenama djetetovu odrastanju, ali i visoka očekivanja, predstavljaju velike izazove za roditelje. Danas su roditelji zabrinutiji oko uspjeha u roditeljskoj ulozi i imaju visoka osobna očekivanja (Nelson, 2010), ali i visoka očekivanja o djetetovim razvojnim dostignućima i uspjesima (Eibach i Mock, 2011). Vrlo je važna samoprocjena vlastitih roditeljskih vještina te kompetentnosti u roditeljstvu i osjećaj da se adekvatno nadzire proces odgoja tijekom odrastanja. Osjećaj roditelja koliko je sposoban i uspješan kao roditelj odražava se na roditeljsko ponašanje i kvalitetu odnosa s djetetom. Očekivanja i društvene norme dodatan su vanjski pritisak na roditelje i utječu na njihov doživljaj

roditeljstva. Stručnjaci imaju važnu ulogu u edukaciji i savjetovanju roditelja u procesu odgoja i često se usmjeravaju upravo na subjektivnu dimenziju roditeljstva. Edukativni programi namijenjeni roditeljima (primjerice u okviru UNICEF-ova programa za roditelje u Hrvatskoj "Prve tri su najvažnije!" i "Rastimo zajedno") žele omogućiti razmjenu znanja o optimalnom roditeljstvu i biti podrška roditeljima u ispunjavanju njihove roditeljske uloge, djelujući na njihov subjektivan osjećaj kompetentnosti u roditeljskoj ulozi. Održavanje optimalnoga stila roditeljstva tijekom odrastanja djece zahtijeva prilagodbe roditelja, a neravnoteža u očekivanjima može dovesti do razmirica i poteškoća u odnosu roditelja i djece, jer su roditeljski stavovi važna komponenta subjektivnoga doživljaja roditeljstva, ali i odrednica roditeljskoga ponašanja (Holden, 2010).

U ovom istraživanju roditeljstvo se razmatra kao dinamičan razvojni proces (ovisno o dobi djeteta), a zahvaćena su iskustva roditelja koji imaju djecu u ranom i kasnom djetinjstvu, adolescenciji i već "odraslu" djecu u razdoblju tzv. predodraslosti. Razvojna psihologija i psihologija roditeljstva već se dugo usmjerava na proučavanje razvojnih ishoda djece kao posljedice roditeljskih odgojnih ciljeva i ponašanja, pri čemu se roditelje razmatra u službi razvoja i najboljeg interesa djece. Međutim, vrlo je važno istražiti i subjektivnu dimenziju roditeljstva, jer unutarnji doživljaj roditelja o ispunjavanju zahtjeva roditeljske uloge u skladu s vlastitim očekivanjima te osobnim i društvenim normama neminovno utječe na dobrobit roditelja, ali i na roditeljske postupke i odgojne metode, koje, pak, utječu na djetetov razvoj. Kvalitativna istraživanja usmjerena na subjektivnu dimenziju roditeljstva i specifična iskustva i brige roditelja djece različite dobi relativno su rijetka. S obzirom na posebne izazove i pritiske s kojima se današnji roditelji suočavaju, te kako bi se ostvario značajan znanstveni doprinos području psihologije roditeljstva, cilj je ovog istraživanja razumijevanje iskustava roditelja tijekom odrastanja djece u različitim fazama razvoja i produbljivanje spoznaja o izazovima u roditeljstvu iz perspektive roditelja. Preciznije, u okviru ovoga kvalitativnog istraživanja u fokusu je subjektivna dimenzija roditeljstva, tj. osobne promjene koje roditelji doživljavaju zbog roditeljskih iskustava te percipiranih izvora zadovoljstva i stresa u roditeljstvu. Zahvatili smo i njihova razmišljanja kako je biti roditelj danas u odnosu na ranije generacije roditelja. Posebno sadržajne i vrijedne odgovore na pitanja o izazovima u suvremenim okolnostima roditeljstva može nam dati kvalitativan istraživački pristup. Stoga je cilj ovoga istraživanja bio metodom fokus-grupa potaknuti roditelje na raspravu o vrijednostima, stavovima te osobnim iskustvima roditeljstva u raznim razvojnim fazama djece.

Sudionici i postupak

Rezultati predstavljeni u ovom radu dio su većeg istraživanja provedenog u okviru institucionalnoga znanstveno-istraživačkog projekta Sveučilišta u Zadru: "Roditeljstvo danas: iskustva i izazovi". U kvalitativnom istraživanju, provedenom tehnikom fokus-grupa, sudjelovali su roditelji djece različite dobi, čiji se odabir temeljio na dobrovoljnosti i motiviranosti za sudjelovanjem u istraživanju. Prigodni uzorak roditelja odabran je prema kriterijima istraživačke teme, a uvjet je bio da su roditelji homogeni prema razvojnom razdoblju djeteta u pojedinoj fokus-grupi. Roditelji su o provedbi fokus-grupa bili informirani na društvenim mrežama, u školama, vrtićima ili usmenom predajom, a istraživanje je roditeljima predstavljeno kao istraživanje izazova i iskustava roditelja u današnje vrijeme. Sudionici su bili iz Splita, Zadra, Varaždina, Benkovca i Biograda na Moru, ukupno 103 roditelja (90 majki i 13 očeva) prosječne dobi $M = 41$ godina ($SD = 6,36$) uz raspon od 27 do 59 godina. Sudjelovalo je 36 roditelja predškolske djece (33 majke i 3 oca) u pet fokus-grupa, 22 roditelja djece rane osnovnoškolske dobi (od 1. do 4. razreda OŠ, 18 majki i 4 oca) u četiri fokus-grupe, 25 roditelja adolescenata (7. i 8. razred OŠ, 19 majki i 6 očeva) u četiri fokus-grupe te 20 roditelja (majki) "odrasle" djece (u dobi od 18 do 25 godina) u tri fokus-grupe. Fokus-grupe su organizirane i provedene u prostorijama vrtića, gradskih knjižnica i sveučilišnim učionicama, uz poštivanje svih propisanih epidemioloških mjera. Većina sudionika ima završeno više ili visoko obrazovanje (66 %), 33 % navodi srednjoškolsko, a samo 1 % osnovnoškolsko obrazovanje.

Ukupno 16 fokus-grupa (5 do 10 članova) provedeno je tijekom rujna, listopada i studenog 2021. godine, a trajanje diskusija iznosilo je od 65 do 83 minute. Razgovaralo se o unaprijed određenoj temi uz usmjeravanje moderatora (psiholog i pedagog – psihoterapeut s iskustvom provođenja intervjua), poštivanje etičkih načela zaštite privatnosti i povjerljivosti te načela pismenoga informiranog pristanka na sudjelovanje i snimanje razgovora diktafonom. Provedba istraživanja odobrena je od strane *Etičkog povjerenstva* Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru. U pripremi kvalitativnog istraživanja unaprijed su pripremljeni predloži za strukturirani razgovor s roditeljima s obzirom na ciljeve istraživanja, odnosno diskusija se vodila po unaprijed pripremljenom nizu tema i pitanja otvorenoga tipa. Razgovori su bili snimani, a zatim su audiozapisom odgovora izrađeni originalni transkripti, koji su kasnije iskorišteni u obradbi podataka.

Istraživačka pitanja postavljena roditeljima bila su podijeljena u četiri tematske cjeline:

- *Percepcija osobnih promjena u ulozi roditelja* – Koje ste promjene kod sebe zamijetili kada ste postali roditelji? Kako vas je roditeljstvo promijenilo i utjecalo na vas osobno?
- *Izvori zadovoljstva u roditeljskoj ulozi* – Koje su po vašem mišljenju dobre strane roditeljstva? Koji su vama najveći izvori zadovoljstva u vašoj roditeljskoj ulozi?
- *Izvori brige u roditeljskoj ulozi* – Koji su vam najveći izvori brige ili stresa u vašoj roditeljskoj ulozi?
- *Percepcija roditeljstva danas i nekad* – Kako je biti roditelj danas u odnosu na prijašnje generacije roditelja?

REZULTATI I RASPRAVA

Kvalitativna obradba podataka provedena je postupkom tematske analize (Braun i Clarke, 2006) uz smjernice za izvještavanje o kvalitativnim istraživanjima (prema Ajduković, 2014). Kvalitativni pristup uključuje detaljan i sistematičan pristup malom broju slučajeva s ciljem generiranja novih spoznaja na području istraživanja, a naglasak je na interpretaciji perspektive sudionika istraživanja. S ciljem evidentiranja novih tema definirana su pitanja otvorenoga tipa, a na temelju analiza grupnih diskusija očekivalo se isticanje specifičnih tema za skupine roditelja djece različite dobi te kategorizacija iskustava i izazova u nekoliko cjelina. U prvoj su se fazi analize, na temelju audiozapisa razgovora, izradili doslovni originalni transkripti razgovora, koji su pripremljeni za drugi dio analize, obradbu i generiranje inicijalnih kodova. Svaka distinktivna informacija u podacima je identificirana, tj. kodirana, te se provodio odabir živopisnih i reprezentativnih citata za svaku pojedinu podtemu. Citati koji su navedeni pored istaknutih kategorija predstavljaju detaljniju ilustraciju kategorija koje su se istaknule na temelju iskaza roditelja. Podatke su neovisno analizirala tri istraživača, autora ovog rada, koji su usporedili nezavisne tematske analize i zajednički objedinili i uskladili dobivene rezultate kako bi se umanjila pristranost istraživača. U ovom dijelu rada bit će prikazana analiza kategorizacije iskustava i izazova roditelja u četiri tematske cjeline: percepcija osobnih promjena u ulozi roditelja, percepcija izvora zadovoljstva u roditeljskoj ulozi, percepcija izvora brige u roditeljskoj ulozi te percepcija roditeljstva danas i nekad. Odgovori na pojedina pitanja sistematizirat će se kako bi se izveli zaključci o ciljevima istraživanja.

Prva tema odnosila se na percepciju osobnih promjena u ulozi roditelja, a rezultati su pokazali da je promjene koje roditelji primjećuju moguće kategorizirati u nekoliko podtema: promjena prioriteta, promjena osobnosti, pojačani strah i briga te veća razina odgovornosti. U Tablici 1 prikazane su identificirane glavne podteme te primjeri odgovora roditelja. Naz-

načena je i zastupljenost pojedinih podtema na poduzorcima roditelja djece različite dobi.

Tema: percepcija osobnih promjena u ulozi roditelja

Podteme:	Primjeri odgovora*
Promjena prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Znači, počnete živjeti za svoju djecu, ne za sebe, ne za nešto drugo, nego za njih. (1)</i> • <i>Prvo je što zaboraviš sebe skroz. Sad su oni ti koji su broj jedan u svemu. (2)</i> • <i>Ustvari više nemam sebe nego sad imam njih. Tako da ja sam se promijenio 100 %, svemir se orijentira oko njih, koncentrirani smo oko njih na nekakav dobar način... (3)</i> • <i>Ja isto moram priznati da sam ja u nekom momentu bila skroz podređena svojoj djeci i da sam, ne mogu reći, zanemarila sebe, ali da sam sad počela, otkad su djeca starija, opet otkrivati sebe, odnosno te neke svoje potrebe koje sam imala prije. (4)</i>
Promjena osobnosti	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ali kad su oni u pitanju, onda se nešto čudno probudi u meni. Možda se niti ne prepoznam nekad, taj stav koji imam, nekad, pogotovo da bi ih obranila. (1)</i> • <i>Pa, možda sam malo smirenija, imam više strpljenja nego što sam imala prije. Možda sam malo smanjila očekivanja od sebe i od drugih. (2)</i> • <i>Mislim, nisam se dobro ponašao kad sam bio mlad, otkad sam dobio dijete sam se promijenio 100 %. Znači, moraš brinuti o sebi da bi mogao brinuti o njima... (3)</i> • <i>Ja mislim da nas djeca čine boljima, manje sebičnima i da je to promjena koja nastupi, upravo taj fokus koji mičeš sa sebe i prelazi na bića koja su u početku potpuno ovisna o tebi. (4)</i>
Pojačani strah i briga	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sad kako imam djecu, uvijek nešto strepim, uvijek sam zabrinuta. Prije nisam bila zabrinuta, ležernija sam bila skroz i pozitivno mislila, a sad uvijek nekako strepiš, baš nekakva briga. Nisam se prije toliko brinula oko toliko stvari. (1)</i> • <i>... Uvijek sam bila bezbrižna osoba, vesela, ničeg me nije bilo strah, stopirala sam s kraja na kraj države, ... a danas, uvijek nekakav strah me prati od kad sam postala mama... (2)</i> • <i>Ja si uvijek mislim ajme ako se meni nešto dogodi, naravno briga za djecu prvenstveno, ali opet iznad svega, briga za sebe jer ako mene nema 'ko će se brinut' za njih? (3)</i>
Veća razina odgovornosti	<ul style="list-style-type: none"> • <i>... Odjednom si sad odgovoran za nekoga i ti si mu sve, a mislim od svega toga i neka snaga se dogodi koja ono i kad ne možeš, moraš, nema ne možeš!... (1)</i> • <i>Odgovornost najviše. Odgovornost o nekom tko u mlađoj dobi ovisi još uvijek o vama, o vašim odlukama... (2)</i> • <i>Pa taj osjećaj odgovornosti. To je ono na prvom mjestu. ... i potreba da svakim danom daješ najbolje od sebe jer znaš da te gledaju i da si uzor i da na svjesnoj i nesvjesnoj razini upijaju. Uvijek imam nekako to u glavi da jednostavno trebam biti najbolja verzija sebe... (3)</i> • <i>Odgovornost za koju, mislim da se smije reći da je u stvari teret, jer to je realno teret, znači moraš se s time moći nositi ako hoćeš biti roditelj na nivou da realiziraš sve potrebe svog djeteta... (4)</i>

📌 **TABLICA 1**
Tema i podteme dobivene tematskom analizom odgovora na pitanje o osobnim promjenama u ulozi roditelja uslijed roditeljskih iskustava

*Dijelovi transkripata prikazani su doslovno u narječju kojim govori roditelj. Citati: (1) – roditelji djece predškolske dobi, (2) – roditelji djece mlađe osnovnoškolske dobi, (3) – roditelji adolescenata, (4) – roditelji "odrasle" djece

Roditelji u raznim fazama roditeljstva ističu kao jednu od prvih osobnih promjena uslijed roditeljskih iskustava promjenu životnih prioriteta i nužnost podređivanja potrebama

djeteta. Uz to, roditelji djece rane osnovnoškolske dobi ističu zanemarivanje sebe i svojih potreba zbog intenzivne brige o djetetu, ali odrastanjem djeteta bilježi se povratak ranijim navikama i interesima, koje navode roditelji "odrasle" djece. Druga podtema, povezana s prethodnom, odnosi se na zamijećenu promjenu u osobnosti roditelja. Primjerice, roditelji predškolske djece ističu da su hrabriji i čvršći u zastupanju svojih stavova kada su u pitanju njihova djeca, roditelji djece rane osnovnoškolske dobi navode da imaju više strpljenja, da su izdržljiviji i tolerantniji, ali i smanjenih očekivanja od sebe i drugih. Roditelji adolescenata ističu s jedne strane osobne promjene, a s druge strane povećanje zabrinutosti i stalno preispitivanje osobnih odluka i ponašanja. Nadalje, roditelji "odrasle" djece navode promjene u osobnom sazrijevanju u vidu porasta empatičnosti i oplemenjivanja upravo kao posljedice roditeljskih iskustava. Treća podtema koja se istaknula u percepciji osobnih promjena kod roditelja jest povećana zabrinutost i osjećaj straha i brige za dijete, uz strah da se nešto ne dogodi njima ili partneru. Strah i zabrinutost nisu iskazali jedino roditelji "odrasle" djece, što možda odražava razvojni stadij djeteta i godine iskustva i povjerenja roditelja u odnosu s djetetom. Posljednja podtema odnosi se na istaknutu odgovornost kod roditelja svih kategorija. Uz odgovornost, roditelji predškolske djece povezuju i dodatnu snagu koju osjećaju da moraju biti uspješni kao roditelji, a roditelji adolescenata povezuju odgovornost uz svijest kako su roditelji djeci glavni uzori u ponašanju. Iako karakteristike osobnosti roditelja imaju važnu ulogu u većini *integrativnih teorijskih modela roditeljstva* (Bronfenbrenner, 1986; Belsky, 1984; Belsky i Jaffee, 2006; Bornstein, 2016), rijetko se u istraživanjima roditeljstva razmatraju promjene i razvoj samih roditelja kao posljedice roditeljskih iskustava. Podaci dobiveni od roditelja djece različite dobi u ovom se istraživanju uvelike podudaraju te pokazuju kako se osobne promjene uslijed roditeljskih iskustava odnose na nužnu prilagodbu prioriteta u životu, ali i veću razinu zabrinutosti i odgovornosti zbog odgoja djeteta. Naveden je i porast empatičnosti, tolerancije i hrabrosti u situacijama kada se treba zauzeti za vlastito dijete, ali i samoostvarenje kroz roditeljstvo uz percepciju svrhovitosti, zahvalnosti i ispunjenosti u roditeljskoj ulozi.

Druga tema odnosila se na percepciju izvora zadovoljstva u roditeljskoj ulozi, a definirane podteme pokazuju da se izvori zadovoljstva mogu svrstati u tri kategorije: roditeljstvo je izvor pozitivnih emocija, izvor motivacije, snage i osobnog rasta te pruža osjećaj ponosa kod roditelja zbog uspjeha djece. U Tablici 2 prikazane su identificirane glavne podteme te primjeri odgovora roditelja uz naznaku faze roditeljstva ovisno o dobi djeteta.

Podteme:	Primjeri odgovora*
Pozitivne emocije	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Onda kada ti možda kaže iz čistog mira da te voli ili tako nešto "vрати se brzo", a da ih nismo ničim potkupili i pitali jel me voliš, mene ili tatu, nego iz čista mira kada te želi zagrliti i izjavi da me voli... (1)</i> • <i>Pa eto nismo sami, imamo zajedništvo, radost i veselje... (2)</i> • <i>"Mama volim te, hvala ti, najbolja si mama"... (3)</i> • <i>... Odnos, povjerenje, općenito, sigurnost njihova, i taj feedback da su oni sretni i zadovoljni i takav dojam ostavljaju... (4)</i>
Izvor motivacije i snage/ osobni rast i razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pa mislim da učimo jedni od drugih, ne samo oni od nas. (1)</i> • <i>Dobre strane su u principu šta mislim da roditeljstvo daje smisao na kraju svenmu, nekako dok nisan ima ducu skroz sam drugačije na to sve gleda, meni je sve bilo ravno, a kad dobiješ ducu, to je ko da onda u principu imaš nekakav smisao u svom životu. (2)</i> • <i>Oni te zapravo znaju, u onim lošim trenutcima ili kad si zapravo loše volje, onda te znaju nekim takvim sitnicama, pogledom, dodirom, ono prisutnošću, zapravo te znaju, toliko razveseliti, toliko ti ispuniti srce, da zapravo ništa drugo na svijetu ne može biti tako i ne može to zamijeniti. (3)</i> • <i>Stvarno je tu jedna ispunjenost, jedna ljubav koja nema riječi, to je jedno zadovoljstvo, ... treba poštivat tu njihovu privatnost, ali to je u biti ta čar odrastanja i roditeljstva, a oni su prvenstveno nas ispunili, postanemo bolji uz njih, naučimo sebe kontrolirat, ta samokontrola koju naučite i neke stvari ispravljat a to ti dijete tvoje omogućava da to uspiješ... (4)</i>
Ponos zbog uspjeha djece	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Najveći izvori zadovoljstva su definitivno kad mi netko pohvali djecu. Hvala Bogu, to čujem stvarno često, svakodneвно. Njezini uspjesi kao da su moji uspjesi... (1)</i> • <i>Pa vidim djecu kako usvajaju gradivo, znanja, vještine, i napredak njihov općenito... I vidim da u biti ova sva muka ima smisla... (2)</i> • <i>Veselje i ponos zbog djetetovog uspjeha, razvoja i priznanja od strane okoline... (3)</i> • <i>Svaki njihov uspjeh je zapravo naš, ono trodupli uspjeh u smislu zadovoljstva... (4)</i>

📌 **TABLICA 2**
Tema i podteme dobivene tematskom analizom odgovora na pitanje o izvorima zadovoljstva u roditeljskoj ulozi

*Dijelovi transkriptata prikazani su doslovno u narječju kojim govori roditelj. Citati: (1) – roditelji djece predškolske dobi, (2) – roditelji djece mlađe osnovnoškolske dobi, (3) – roditelji adolescenata, (4) – roditelji "odrasle" djece

Prva podtema koja se istaknula kao izvor zadovoljstva kod svih roditelja jest da je roditeljstvo velik izvor pozitivnih emocija. Roditelji navode kako su im spontane izjave ljubavi djeteta i povratni odgovori djeteta (kao što su djetetov zagrljaj ili izjave volim te) velik izvor zadovoljstva, a navode i iznimnu sreću kada je dijete sretno te osjećaj sigurnosti i povjerenja koje kao roditelji pružaju djetetu. Druga podtema jest roditeljstvo kao izvor motivacije i snage u životu roditelja i pozitivan utjecaj na osobni rast i razvoj. Roditelji ističu kako u roditeljstvu imaju priliku za zajednički rast i učenje kroz kontinuirane izazove i prilagodbe tijekom djetetova odrastanja. Navode da im je njihova uloga blagoslov, da su zahvalni na

prilici i osjećaju smisla koji im je život pružio kroz roditeljstvo. Ističu pri tome kako im je usmjerenost na dijete i izgradnja bliskog odnosa s djetetom tijekom vremena ispunjavajuće iskustvo, pa čak i utjeha i zaštita od svakodnevnih stresora. Osobito se istaknulo kako roditeljstvo daje zaokruženost i smisao životu te ispunjenost i osjećaj pripadanja. Izvor zadovoljstva roditeljima jest i ponos zbog djetetovih dostignuća i priznanja od okoline. Roditelji ističu ponos i zadovoljstvo zbog djetetove izgradnje vlastitih interesa, pronalaska vlastita puta, pri čemu su roditelji često samo ohrabrenje i podrška. Ponašanje djeteta izaziva reakcije roditelja kroz osjećaje ponosa, radosti i ljubavi, ali i stida, ljutnje i tuge. Na području emocija, u roditeljstvu se najčešće ispituje uloga individualnih razlika u prirodi i intenzitetu emocija roditelja te njihovoj sposobnosti emocionalnog reguliranja, jer navedeno utječe na kvalitetu odnosa roditelj-dijete te predviđa i individualne razlike u roditeljskoj osjetljivosti, toplini i metodama discipliniranja (Dix i sur., 2004). Roditelji koji doživljavaju pozitivne emocije usmjerene na dijete češće iskazuju pozitivno roditeljsko ponašanje, čime se podržava pozitivan odnos roditelja i djeteta. Unatoč suvremenim trendovima odgađanja roditeljstva, i dalje većina roditelja svoju roditeljsku ulogu procjenjuju iznimno važnim dijelom života i pritom važnijom od profesionalne uloge (Sočo i Keresteš, 2011).

Treća se tema odnosila na percepciju izvora brige u roditeljskoj ulozi, a podaci se mogu svrstati u nekoliko kategorija: problemi koji proizlaze iz preispitivanja vlastitih odgojnih ciljeva i roditeljskoga ponašanja, brige za zdravlje i općenito budućnost djeteta, brige oko utjecaja društva koje je izvan kontrole roditelja te izazovi suvremene tehnologije (Tablica 3).

Izvori brige koje roditelji navode uključuju nekoliko podtema, a proizlaze iz preispitivanja vlastitih odgojnih ciljeva i ponašanja prema djetetu. Roditelje mlađe djece brine djetetovo odrastanje i ispravnost odgojnih postupaka kojima se koriste. Preispituju i izgradnju ispravnoga sustava vrijednosti kod djece, s obzirom na izazove novih generacija i promjene u sustavu vrijednosti u društvu, konzumerizam i veću uključenost tehnologije u svakodnevni život. Svi su roditelji svjesni nužne prilagodbe zahtjeva djetetovu odrastanju, pa su i strahovi razvojno vrlo slični. Izazov i briga roditelja mlađe djece jest da djeca odrastu u uspješne ljude s ispravnim stavovima u životu, tj. da budu kvalitetno izgrađeni ljudi. Roditelji adolescenata ističu i strah da u nečemu ne zakidaju dijete, da možda propuštaju prepoznati neke potrebe djeteta zbog zauzetosti drugim obvezama i rjeđom komunikacijom s djetetom u toj dobi.

Rezultati kvantitativnih istraživanja stavova roditelja adolescenata u Hrvatskoj (Keresteš i sur., 2011) navode kako roditelji razdoblje djetetove adolescencije procjenjuju teškim i zahtjevnim, ali istobitno navode razmjerno nizak doživljaj roditeljskoga stresa. Roditelji u ovom istraživanju ističu i brigu za budućnost djeteta zbog načina odrastanja, u kojem su svjesni da ih prezaštićuju te iskazuju bojazan da se djeca možda neće znati sama nositi s poteškoćama u životu zbog pretjerana zaštićivanja. U novijim istraživanjima opisuje se upravo takvo roditeljsko ponašanje, tzv. *helikopter roditeljstvo*, koje se odnosi na roditelje koji "lebde" iznad svoje djece i spremno čekaju "sletjeti" i riješiti sve njihove probleme (LeMoyné i Buchanan, 2011). Ponekad se takvo roditeljstvo naziva i "omotavanje u pamuk", jer roditelji ne žele da njihova djeca iskuse bilo što negativno. Primarno takav stil roditeljstva karakterizira razvojno neprikladna količina uključenosti roditelja u djetetov život (Schiffrin i sur., 2014).

☐ TABLICA 3
Tema i podteme dobivene tematskom analizom odgovora na pitanje o izvorima brige u roditeljskoj ulozi

Tema: izvori brige u roditeljskoj ulozi

Podteme:	Primjeri odgovora*
Preispitivanje odgojnih ciljeva	<ul style="list-style-type: none">• <i>Hoću li dobro odgojiti svoje dijete?... Ja se u principu najviše brinem da u hodu nešto ne pokvarimo (1)</i>• <i>Pa ja bi izdvojila upravo tu brigu da ih uspješno izgradim u odrasle osobe sa ispravnim stavovima u životu ... hoću li ja njih dovoljno dobro oblikovati i stesati da nauče razmišljati svojom glavom, da budem sigurna da neće napraviti nekakvu glupost... Znači, cijelo vrijeme propitkivanje svojih postupaka u odnosu na dijete i hoće li oni uroditi plodom kasnije... (2)</i>• <i>Al recimo onda tu razmišljaš, strah te da nešto tu propuštaš, da ne bi i on sa svojim potrebama zapravo ostao zakinut zbog zauzetosti drugim obavezama. (3)</i>• <i>... Teško mi je kad se ne slažem s njezinim odlukama... (4)</i>
Briga za zdravlje i budućnost djeteta	<ul style="list-style-type: none">• <i>Trenutno me brine što ništa nije fino što mama kuha. (1)</i>• <i>Mislim da je nekakva osnovna roditeljska briga koja je nama svima zajednička to da oni u nekom momentu svom kad odrastu budu kvalitetno izgrađeni ljudi. (2)</i>• <i>Sve je prelako, sve mora biti brzo dostupno, mora se brzo odojijati; uopće kao da nisu u kontaktu sa svojim životom, sa stvarnim problemima i situacijama nego svijet promatraju nekako virtualno kroz igrice. I onda najveća briga mi je zapravo da ne budu imali otpornost za sve kaj bu ih u životu dočekalo. Jer baš iz tog aspekta sve je lako, sve je dostupno, svega ima, sve se može i onda svaki problem izgleda kao katastrofa... (3)</i>• <i>... koga će sresti u životu, hoće li biti zadovoljan, hoće li se ostvariti u životu, iskoristiti svoje potencijale? (4)</i>
Briga oko utjecaja društva	<ul style="list-style-type: none">• <i>... moj sin je jako nježan i ne znam hoće li se znati postaviti ako ga netko bude maltretirao, ako ga netko bude udario i to me trenutno brine... (1)</i>• <i>A meni su izvori stresa kakvo je društvo oko njih, kakvim budu utjecajima izloženi kad nisam s njima... (2)</i>

(nastavlja se)

Podteme: Primjeri odgovora*

-
- *S jedne strane ona je rastrgana, baš ta klasična priča odobravanja vršnjaka – u smislu da bude prihvaćena, da bude na tim nekim mrežama, da sudjeluje u tim razgovorima; da uopće ima mobitel stalno, a s druge strane vidim da joj to šteti na neki način... I ne razmišlja ona šta bi, već šta će većina... (3)*
 - *Zapravo ja uvijek njima kažem da ja njima vjerujem, ali da sam više zabrinuta zbog okoline da li će oni znat biti dovoljno zreli, da li su nešto usvojili od onoga što smo im prenosili, da li će znat reagirati u toj nekoj situaciji prema tim izazovima koji ih čekaju, ovo govorin općenito u životu. Jer nekad je ipak taj utjecaj društva jači koliko god se mi trudili... (4)*
- Izazovi suvremene tehnologije
- *... oni sad imaju te mobitele. Oni samo vise, visili bi na mobitelima. To nije prednost, neg je nedostatak. Jer ti ne moš to dite izbacit vani, jer R. ima mobitel – on je na mobitelu... (1)*
 - *Problem je 'ekranitis', 'mobitelitis', nema ih čuti, stalno su im slušalice na ušima, svak je u svom kantunu, svak ima svoje obaveze i nekako funkcioniramo, al opet s druge strane mi se uvek provlači misao to je svijet koji sam ja stvorila u koji su oni ušli... (2)*
 - *Kad je počela online nastava dodijelili smo im računalo i jednostavno tu se zapravo sve zbilo pred našim očima. Dok su oni se navukli, ne odmah naravno, ali postepeno; kad su se navukli već je bilo kasno jer su sve naše mjere tog zaustavljanja bile uzaludne. ... te igrice koje oni igraju, to mene užasno zabrinjava. I onda u dodatku još mobitel uz to i potpuna nezainteresiranost za čitanje. To me užasno muči. A knjige su totalno nezanimljive u odnosu na to igranje na kompjuteru i to me užasno, užasno muči... (3)*
-

*Dijelovi transkripata prikazani su doslovno u narječju kojim govori roditelj. Citati: (1) – roditelji djece predškolske dobi, (2) – roditelji djece mlađe osnovnoškolske dobi, (3) – roditelji adolescenata, (4) – roditelji "odrasle" djece

Nadalje, briga za budućnost kod roditelja mlađe djece očituje se i u brizi za djetetovo zdravlje, često zbog izbirljivosti u prehrani, ali i vezano uz zrelost i spremnost za školu. Roditelji mlađih osnovnoškolaca ističu probleme postavljanja granica, strah od utjecaja vanjskih čimbenika koji su izvan kontrole roditelja, brigu kako naučiti dijete suočavanju s društvenim izazovima. Ističu vlastitu odgovornost u poticanju djetetove samostalnosti, ali su u isti mah zabrinuti za djetetovu sigurnost kada oni nisu kod kuće. Svjesni su potrebe prilagođavanja djetetovu odrastanju i odricanja pretjerane zaštite djeteta. Roditelji adolescenata osobito ističu brige oko utjecaja društva (društvene mreže, prvi izlasci), a navode i brige zbog opterećenosti djece školskim ocjenama i budućim obrazovnim izborima. Izazovi tehnologije i društvenih mreža zasebna su briga, osobito roditelja adolescenata, posebno druženja online, iako i roditelji mlađe djece navode probleme, kako sami kažu, tzv. "mobitelitisa" i "ekranitisa". Ovi su rezultati u skladu

s novim svjetskim podacima, prema kojima rani adolescenti provode više od 7 sati dnevno pred ekranima, a na što je znatno utjecala pandemija (Nagata i sur., 2022). Jedino roditelji "odrasle" djece ne navode brige oko suvremene tehnologije, nego oko budućnosti djece, njihovoj karijeri, izboru budućega partnera te samoostvarenja. Muče ih i brige svakodnevnoga života (primjerice, nesreće u prometu), ali i neslaganje oko životnih odluka koje odrasla djeca samostalno donose. Ipak, svjesni su nužnosti prihvaćanja odluka i izbora djeteta.

Četvrta tema odnosila se na percepciju roditeljstva nekad i danas te osvrst roditelja na suvremene izazove u roditeljstvu. Odgovori roditelja djece različite dobi prikazani su u Tablici 4.

Analizirajući odgovore roditelja, može se uočiti da roditelji predškolske i školske djece te roditelji adolescenata percipiraju roditeljsku ulogu izazovnijom danas nego nekad. Jedino roditelji odrasle djece navode kako je roditeljstvo uvijek jednako izazovno, a izazovi su generacijski različiti. Razmatrajući nezavisne odgovore roditelja djece različite dobi, može se uočiti kako roditelji djece predškolske dobi navode da su roditelji danas nesigurniji u svojoj roditeljskoj ulozi i da suvremeno roditeljstvo pati od nedostataka granica, velike popustljivosti i stalnom pregovaranju s djecom. Smatraju da su djeca danas nesamostalnija jer su roditelji prisutniji i previše fokusirani na djecu. Kao izazov ističu pritisak koji je rezultat imperativa savršena roditeljstva, plasiranog u medijima i na društvenim mrežama. Također, navode kako se roditelji danas više educiraju o roditeljstvu, razvoju djece i češće traže podršku u roditeljskoj ulozi.

Roditelji djece mlađe osnovnoškolske dobi ističu manjak zajedničkog vremena zbog roditeljske preopterećenosti poslom, a djece raznim aktivnostima. Smatraju da tome pridonosi i upotreba tehnologije u obiteljima. I oni navode kako je danas prisutna veća angažiranost i uključenost roditelja u život djeteta te da su djeca danas ranjivija i zaštićenija i imaju manje obveza. Navode i izazove konzumerizma i preplavljenost djece materijalnim stvarima (igračkama i odjećom).

Roditelji adolescenata smatraju kako je roditeljstvo danas izazovnije zbog utjecaja okoline te da je odrastanje i okruženje u ranijim vremenima bilo sigurnije. Navode i manju samostalnost djece, nedostatke konzumerizma te dvojbe oko izgradnje sustava vrijednosti, zato što je djeci dostupno sve i sva. Ističu i nedostatak autoriteta izvan obitelji u odnosu na prijašnje generacije djece, gdje je i učitelj, uz roditelje, bio autoritet. Smatraju da nove generacije roditelja i djece imaju znatne izazove potaknute društvenim mrežama, primjerice nasilje među djecom, koje virtualna komunikacija danas omogućuje. Istaknuli su današnje pretjerano uvažavanje prava djece i prisutnost velike popustljivosti u odgoju.

Poduzorci

roditelja: Primjeri odgovora*

Mišljenja roditelja djece predškolske dobi	<ul style="list-style-type: none">• <i>boje se povrijediti svoju djecu te im iz straha daju previše slobode i ne kažnjavaju ih</i>• <i>djeca su prezaštićena, roditelji ih se boje kažnjavati – djetetu se ovih dana ne smije reći ne, ne smije ga se kažnjavati...</i>• <i>kao da su sada mlađe generacije roditelja uplašene da se zamjere djeci, da ostave neke traume i iz toga straha se ide u neku drugu krajnost, nema granica</i>• <i>djeca su prova na listi prioriteta, roditelji danas sami sebi stvaraju probleme...</i>• <i>majke su pod velikim pritiskom, koji potječe velikim dijelom iz medija i društvenih mreža, da moraju biti savršene mame</i>• <i>Moja majka sigurno nije išla ovako na seminare, radionice, od vrtića pa na dalje...</i> <i>odgajala je u hodu, danas je nekako sve puno teže, puno više se očekuje...</i>
Mišljenja roditelja djece rane školske dobi	<ul style="list-style-type: none">• <i>ranije su se djeca socijalizirala na ulici s drugom djecom, danas su više na uređajima, u pustim aktivnostima i ljudi su općenito otuđeniji danas...</i>• <i>mi smo se više svi družili, razgovarali, nije bilo toliko stresno, cijele dane smo bili jedni s drugima</i>• <i>prije su bile izrazite egzistencijalne brige roditelja, dok su odgojno, emotivne i razvojne brige oko djeteta bile zanemarene, a danas se sve "mora"</i>• <i>djeca danas imaju manje obaveza i radnih navika</i>• <i>Moja mater mene nikad nije pitala: hoćeš li ti tu marku?</i>
Mišljenja roditelja adolescenata	<ul style="list-style-type: none">• <i>ja mislim da je osjećaj sigurnosti u vremenu u kojem smo mi odrastali i ovoga sada neusporedivo...</i>• <i>djeca su ranije bila samostalnija i više se oslanjala na sebe; roditelji se nisu toliko zamarali sanim roditeljstvom nego više onim "normalnim" egzistencijalnim brigama</i>• <i>... prije je bilo lakše biti roditelj jer roditelji nisu ni znali što se događa s njihovom djecom...</i>• <i>danas su roditelji izloženi velikom broju detalja i informacija; roditelji su postali preosjetljivi na djecu jer puno više znaju</i>• <i>nekad je ta edukacija i kontraproduktivna, pa se i više brinu; uzrok promjena u doživljaju roditeljstva danas nije samo okolina nego i sami roditelji koji su više danas fokusirani na djecu</i>• <i>... je li tužan, je li to pubertet, je li previše anksiozan?... Ja stvarno vjerujem u edukaciju, moramo imati neka znanja, ali malo nas je poteglo onda i u tu drugu krajnost. ... puno znamo, puno čitamo, onda puno više i brinemo možda?</i>• <i>još ova civilizacija konzumerizma je nešto što, u principu, svakom roditelju vjerojatno izbija sve vrijednosti koje nastoji usaditi djetetu, ... drugačije poruke dijete dobiva izvana od onih koje se kući govore</i>• <i>učitelj je prije bio autoritet kao i roditelj</i>• <i>nasilje među djecom koje društvene mreže i online komunikacija pospješuju</i>• <i>prevelik naglasak na dječjim pravima od malih nogu ali bez pozivanja na odgovornost i dužnosti</i>
Mišljenja roditelja "odrasle" djece	<ul style="list-style-type: none">• <i>... danas roditelji teže tome da djeci budu prijatelji i da djeca s njima sve podijele...</i> <i>danas roditelji puno više pričaju i raspravljaju sa svojom djecom (što nije nužno dobro); prije su roditelji bili strogi autoritet djeci koja su ih slušala...</i>• <i>A mi nekako od straha da dijete zaštitimo, malo više smo ih stavili pod stakleno zvono. I otežali sebi ulogu roditelja...</i>• <i>izdvojila bih pritisak medija i sve te informacije koje su roditeljima dostupne, velika količina nefiltriranih sadržaja koje potiču liberalan odgoj</i>

📌 **TABLICA 4**
Odgovori roditelja na pitanje o percepciji roditeljstva nekad i danas kod roditelja djece različite dobi

*Dijelovi transkripata prikazani su doslovno u narječju kojim govori roditelj

Roditelji odrasle djece imaju drugačiju perspektivu u shvaćanju roditeljstva danas i nekad te su jedini istaknuli kako je roditeljstvo uvijek izazovna uloga. Osvrnuli su se na

slabu strukturu odnosa unutar obitelji, pri čemu dijete dominira, a suvremeno roditeljstvo pati od nedostatka granica, pravila i poštovanja autoriteta. Smatraju da se danas djeca prezaštićuju iz pretjerana straha roditelja te da se potiče prijateljski odnos s djecom. Istodobno misle kako su roditelji pod većim pritiskom i više se brinu danas te kako mediji, okruženje i kontradiktorni savjeti o roditeljstvu dodatno zbunjuju roditelje. Smatraju da je preopterećenost i nedostatak vremena danas velik izazov roditeljima. Roditeljstvo se odvija u kontekstu mnogih društvenih promjena (Nelson, 2010; Faircloth, 2014), a danas se ističe intenziviranje ulaganja napore roditelja u postizanje uspješnog roditeljstva, koje se očituje u visokim osobnim očekivanjima, ali i u visokim očekivanjima djetetovih razvojnih dostignuća i uspjeha (Eibach i Mock, 2011; Faircloth, 2014; Nelson, 2010). Neki su roditelji preokupirani roditeljstvom i težnjom da budu savršeni roditelji, pa u suvremenoj literaturi bilježimo nove konstrukte, poput roditeljskoga perfekcionizma (Kawamoto i Furutani, 2018) ili sagorijevanja u roditeljskoj ulozi zbog intenzivnih roditeljskih očekivanja i zahtjeva (Roskam i sur., 2018).

Nedostatak provedenog istraživanja jest prigodan uzorak roditelja. Kako je dobrovoljnost nužan aspekt kvalitativnog istraživanja, potrebno je istaknuti da se radi o roditeljima koji su bili voljni razgovarati o svojim iskustvima u roditeljskoj ulozi pa njihova iskustva mogu biti pristrana u odnosu na populaciju roditelja. No s obzirom na značajan broj roditelja (103 roditelja) koji je pristao sudjelovati i sadržajnost njihovih roditeljskih iskustava, smatramo da smo prikupili važne informacije i dobili detaljan uvid u specifične izazove roditelja danas.

ZAKLJUČAK

U zadnje vrijeme zabilježene su promjene u shvaćanju roditeljstva (Faircloth, 2014), pa su roditelji danas više zabrinuti oko uspjeha u roditeljskoj ulozi (Nelson, 2010). S obzirom na rijetka kvalitativna istraživanja usmjerena na subjektivna iskustva, brige, zahtjeve i očekivanja roditelja, ovim se istraživanjem pridonijelo razumijevanju izazova roditeljstva tijekom odrastanja djece. Razgovor s roditeljima djece različite dobi bio je podijeljen u četiri tematske cjeline: (1) percepcija osobnih promjena u ulozi roditelja, (2) izvori zadovoljstva u roditeljskoj ulozi, (3) izvori brige u roditeljskoj ulozi i (4) percepcija roditeljstva danas i nekad. S obzirom na nepostojanje sličnih podataka u Hrvatskoj, dobiveni podaci predstavljaju vrijednu analizu iskustava roditelja i detaljniji pogled na njihovu percepciju roditeljske uloge. Roditelji navode da vlastitu ulogu doživljavaju ispunjavajućom, dragocjenom i zahtjevnom, a istaknute promjene u shvaćanju roditeljstva danas je-

su: visoka očekivanja, preispitivanje uloge i postupaka te stalno učenje. Roditeljstvo ima specifične izazove s obzirom na razvojne značajke djeteta, pa je međuodnos članova obitelji dinamičan i donekle promjenjiv tijekom odrastanja djeteta. Razmatrane zasebne teme upućuju na sličnosti u odgovorima roditelja djece različite životne dobi, ali i na neke razlike u promatranim temama. Općenito, suvremeni su roditelji više uključeni u djetetov razvoj, više se brinu, preispituju i educiraju o roditeljstvu. Izvori podrške roditeljima raznoliki su, a tekstovi o roditeljstvu na internetu i društvene mreže često su izvor kontradiktornih savjeta koji dodatno zbunjuju roditelje. Važno je istaknuti kako su roditelji naveli da im je sudjelovanje u fokus-grupi bilo ugodno i poučno iskustvo, a pruženu mogućnost razmjene iskustava kroz razgovor s drugim roditeljima procjenjuju vrijednim i korisnim.

Velika prednost kvalitativnoga istraživačkog pristupa jest i otvaranje novih pitanja te bogatstvo dobivenih podataka koji mogu biti okosnica za izradbu vjerodostojnijih i primjerenijih mjernih instrumenata na području istraživanja roditeljstva u budućim istraživanjima. Vrijednost ovih kvalitativnih podataka, uzimajući u obzir dinamičnost obiteljskih interakcija zbog promjena u odnosu roditelja i djece u različitim fazama odrastanja, može unaprijediti sadašnju metodologiju istraživanja roditeljskoga ponašanja te otkriti i nova sadržajna područja vrijedna daljnjih istraživanja. Primjerice, navode roditelja o prezaštićivanju djece i epidemiji popustljivosti u odgoju valjalo bi dodatno provjeriti u budućim kvantitativnim istraživanjima, kao i razvijati instrumente za istraživanje kulturno specifičnih roditeljskih izazova i ponašanja.

LITERATURA

- Ajduković, M. (2014). Kako izvještavati o kvalitativnim istraživanjima? Smjernice za istraživače, mentore i recenzente. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(3), 345–366. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v21i2.58>
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83–96. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Belsky, J. i Jaffee, S. (2006). The multiple determinants of parenting. U D. Cicchetti i D. Cohen (Ur.), *Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (str. 38–85). John Wiley & Sons.
- Bornstein, M. H. (2016). Determinants of parenting. U D. Cicchetti (Ur.), *Developmental psychopathology: Risk, resilience, and intervention* (str. 180–270). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy405>
- Bradley-Geist, J. C. i Olson-Buchanan, J. B. (2014). Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students. *Education and Training*, 56(4), 314–328. <https://doi.org/10.1108/ET-10-2012-0096>

Braun, V. i Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723–742. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.6.723>

Dix, T., Gershoff, E. T., Meunier, L. N. i Miller, P. C. (2004). The affective structure of supportive parenting: Depressive symptoms, immediate emotions, and child-oriented motivation. *Developmental Psychology*, 40(6), 1212–1227. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.6.1212>

Eibach, R. P. i Mock, S. E. (2011). Idealizing parenthood to rationalize parental investments. *Psychological Science*, 22(2), 203–208. <https://doi.org/10.1177/0956797610397057>

Faircloth, C. (2014). Intensive parenting and the expansion of parenting. U E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth i J. Macvarish (Ur.), *Parenting culture studies* (str. 25–50). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137304612_2

Hansen, T. (2012). Parenthood and happiness: A review of folk theories versus empirical evidence. *Social Indicators Research*, 108, 29–64. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9865-y>

Holden, G. W. (2010). *Parenting: A dynamic perspective*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781452204000>

Janisse, H. C., Barnett, D. i Nies, M. A. (2009). Perceived energy for parenting: A new conceptualization and scale. *Journal of Child and Family Studies*, 18, 312–322. <https://doi.org/10.1007/s10826-008-9232-z>

Kawamoto, T. i Furutani, K. (2018). The mediating role of intolerance of uncertainty on the relationships between perfectionism dimensions and psychological adjustment/maladjustment among mothers. *Personality and Individual Differences*, 122, 62–67. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.008>

Keresteš, G., Brković, I. i Kuterovac Jagodić, G. (2011). Doživljaj roditeljstva očeva i majki adolescenata. *Suvremena psihologija*, 14(2), 153–169. <https://hrcak.srce.hr/83113>

LeMoyne, T. i Buchanan, T. (2011). Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399–418. <https://doi.org/10.1080/02732173.2011.574038>

Martin, C. A. i Colbert, K. K. (1997). *Parenting – A life span perspective*. McGraw-Hill.

Nagata, J. M., Cortez, C. A. i Cattle, C. J. (2022). Screen time use among US adolescents during the COVID-19 pandemic: Findings from the Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) study. *JAMA Pediatrics*, 176(1), 94–96. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2021.4334>

Nelson, L. J. i Barry, C. M. (2005). Distinguishing features of emerging adulthood: The role of self-classification as an adult. *Journal of Adolescent Research*, 20(2), 242–262. <https://doi.org/10.1177/0743558404273074>

Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M. i Nielson, M. G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a mode-

rator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood*, 3(4), 282–285. <https://doi.org/10.1177/2167696815576458>

Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., Carroll, J. S., Madsen, S. D., Barry, C. M. i Badger, S. (2007). "If you want me to treat you like an adult, start acting like one!" Comparing the criteria that emerging adults and their parents have for adulthood. *Journal of Family Psychology*, 21(4), 665–674. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.4.665>

Nelson, M. K. (2010). *Parenting out of control: Anxious parents in uncertain times*. University Press.

Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10(1), 45–68. <https://doi.org/10.3935/rsp.v10i1.139>

Padilla-Walker, L. M., Son, D. i Nelson, L. J. (2019). Profiles of helicopter parenting, parental warmth, and psychological control during emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 3(4), 1–13. <https://doi.org/10.1177/2167696818823626>

Raboteg-Saric, Z. i Sakic, M. (2014). Relations of parenting styles and friendship quality to self-esteem, life satisfaction and happiness in adolescents. *Applied Research in Quality of Life*, 9(3), 749–765. <https://doi.org/10.1007/s11482-013-9268-0>

Roskam, I., Brianda, M. E. i Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The parental burnout assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>

Schiffrrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V. i Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3346–3359. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01513-6>

Schiffrrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J. i Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23, 548–557. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9716-3>

Sočo, M. i Keresteš, G. (2011). Roditeljsko ponašanje zaposlenih roditelja: povezanost s objektivnim obilježjima posla i subjektivnim doživljajem odnosa roditeljske i radne uloge. *Društvena istraživanja*, 20(3), 647–669. <https://doi.org/10.5559/di.20.3.03>

Tokić, A. (2008). Suvremene spoznaje u istraživanju povezanosti roditeljstva i adolescentske prilagodbe. *Društvena istraživanja*, 17(6), 1133–1155. <https://hrcak.srce.hr/31152>

Van Bakel, H. J. i Riksen-Walraven, J. M. (2002). Parenting and development of one-year-olds: Links with parental, contextual, and child characteristics. *Child Development*, 73(1), 256–273. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00404>

Talking with Parents: Qualitative Analysis of the Challenges of Parenting Children of Different Ages

Ivana MACUKA
Department of Psychology, University of Zadar,
Zadar, Croatia

Rozana PETANI
Department of Pedagogy, University of Zadar,
Zadar, Croatia

Ina REIĆ ERCEGOVAC
Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Split, Split, Croatia

Parenting is a very responsible and demanding life role that takes place in the context of various social changes. The dynamics of the modern family, parents' expectations and aspirations, changes in perceptions of the nature of children and parental authority, rapid technological development, and availability of various information on positive parenting present just some of the factors that can shape subjective parenting. Research that focuses on parents, specifically qualitative studies focused on the subjective experiences and concerns of parents of children of different ages are very rare in Croatia. This paper presents the results of a qualitative research that aimed to explore the personal experiences and challenges of parents of children of different ages – parents of children in early and late childhood, adolescence, and children in emerging adulthood. Qualitative research was conducted in different regions of Croatia and a total of 103 parents (90 mothers and 13 fathers) participated in 16 focus groups. Results include detailed analysis of research topics, with the categorisation of personal experiences and challenges of parents of children of different ages.

Keywords: contemporary parenting, subjective experiences of parents, focus groups, qualitative analysis

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial